

Препоруке за установе социјалне заштите за смјештај корисника¹ у контексту COVID-19

COVID-19 је акутна респираторна болест узрокована новим вирусом SARS-CoV-2, који изазива већу смртност код особа старијих од 60 година и код особа са присутним хроничним болестима, као што су кардиоваскуларне болести, хроничне респираторне болести, дијабетес и малигне болести. Особе које бораве у установама социјалне заштите за смјештај корисника са инвалидитетом и старије животне доби су рањива група популације која је изложена већем ризику од добијања инфекције, развијања теже клиничке форме и смртог исхода. Стога се у овим установама морају предузети посебне мјере предострожности како би се заштитили корисници и запослени.

Циљ овог документа је да пружи смјернице о превенцији и контроли инфекције у установама за дуготрајно збрињавање корисника са инвалидитетом и старијих лица како би се:

- 1) спријечио улазак вируса у објекат,
- 2) спријечило ширење инфекције унутар објекта и
- 3) спријечило ширења инфекције ван објекта.

Превенција

Установе социјалне заштите за смјештај корисника требају именовати тим или особу задужену за превенцију и контролу инфекције. Наведени тим/особа треба да:

- врши надзор над спровођењем поштрених мјера везаних за хигијену руку и респираторну хигијену,
- редовно контролише мјере у вези са превенцијом и контролом инфекције,
- прати залихе дезинфекционих средстава на бази алкохола (које садрже најмање 60% алкохола) за прање руку и доступност сапуна и чисте воде. Дезинфекциона средства за прање руку је потребно поставити на све улазе, излазе и тачке његе.
- води рачуна о одговарајућим залихама убруса и уреди одговарајуће одлагање отпада (у канти са поклопцем),
- постави плакате и летке у објекту како би се запослени подстицали да перу руке и редовно користе дезинфекционо средство за руке на бази алкохола,
- подстиче прање руку сапуном и водом најмање 40 секунди или кориштењем дезинфекционог средства на бази алкохола најмање 20 секунди,

¹ Установе социјалне заштите за смјештај према Закону о социјалној заштити су:

- дом за дјецу и омладину без родитељског старања
- дом за дјецу и омладину са сметњама у развоју
- дом за лица са инвалидитетом
- дом за старија лица.

ЈЗУ ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВСТВО
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

- захтијева од запослених да често обављају хигијену руку, посебно на почетку радног дана, прије и после додиривања корисника, после коришћења тоалета, прије и после припремања хране и прије јела,
- води рачуна да се собе корисника провјетравају након сваког процеса њега у складу са здравственим стањем корисника и временским приликама,
- води рачуна да запослени у овим установама искључиво носе радну одјећу која се редовно пере.

•

Физичко дистанцирање у објекту

Да би се смањило ширење COVID-19 у објекту неопходно је повећати физичко дистанцирање, а то су:

- отказати групне активности,
- осигурати физичку удаљеност између корисника током служења оброка или ако то није изводљиво, затворити трпезаријске просторе и послуживати оброке у њиховим собама,
- успоставити најмање 2 метра раздаљине између корисника,
- захтијевати од корисника и запослених да избјегавају било какво додиривање (руковање, загрљај или љубљење).

Посјетиоци

- Посјетиоци су обавезни да се телефонским путем најаве у установе социјалне заштите за смјештај корисника како би се могао направити план посјета због њиховог ограниченог и контролисаног уласка у објекат.
- Посјете се организују на отвореном.
- Уколико не постоји никаква могућност за организацију посјета на отвореном, посјета се организује у просторији посебно намијењеној за посјете, која има обезбјеђену природну вентилацију, без употребе климатизацијских уређаја.
- За посјетиоце је обавезна дезинфекција руку и обуће (дезо баријера) на улазу у објекат, те кориштење личне заштитне опреме (обавезна маска, каљаче и огртач).
- Приликом посјете, и посјетиоци и корисници су дужни носити личну заштитну маску. Између посјетиоца и корисника се одржава физичка дистанца од 2 метра.
- Вријеме посјете је временски ограничено.
- На видним мјестима истакнути информације и препоруке о спровођењу личне хигијене и начина заштите од инфекције.
- Неопходно је евидентирати особе при уласку и изласку из установе (име, презиме, број личне карте, контакт телефон и кога посјећује). Особе које имају симптоме заразне болести (повишена температура, кашаљ, бол у грлу, малаксалост, пролив, повраћање), не могу да улазе у ове установе.
- При уласку у објекат, посјетиоцу се мјери температура и попуњава епидемиолошки упитник. У случају позитивног одговора, посјета се не може реализовати.
- Након завршене посјете обавезна је дезинфекција и провјетравање просторија.

- Потребно је организовати кретање посјетилаца тачно означеним путем до просторија посебно намјењених за посјету. Ограниченом броју посјетилаца може се дозволити посјета у соби уколико је корисник установе тешко болестан и ако је посјетилац или друга особа потребна за емоционалну његу. При томе је потребно посјетиоцу објаснити респираторну хигијену и хигијену руку и да се поштује најмање 2 метра удаљености од корисника. Посјетилац одлази код корисника непосредно по доласку и напушта га одмах након посјете. Посјетиоци који долазе у ове установе у овим изузетним приликама морају бити прегледани на знакове и симптоме акутне респираторне инфекције те им се процијенити ризик у вези са COVID-19, а нико са знаковима или симптомима заразне болести не смије ући у просторије.
- Директан контакт посјетилаца са корисницима потврђеним или сумњивим на COVID-19 је забрањен.

Одговор на COVID-19

Одговор на COVID-19 у установама социјалне заштите за смјештај корисника обухвата рано препознавање, изолацију, његу и контролу извора инфекције (спречавање ширења на незаражене особе).

Рано препознавање

Рана идентификација, изолација и брига о случајевима COVID-19 од суштинског је значаја за ограничавање ширења болести у овим установама.

Међу корисницима неопходно је успоставити активни надзор за COVID-19:

- Приликом пријема корисника у установу социјалне заштите за смјештај корисника, корисник треба приложити негативан резултат PCR теста на SARS-CoV2 и налаз надлежног епидемиолога/доктора медицине да корисник може боравити у колективном смјештају, а на основу података из епидемиолошког анкетног упитника. У случају позитивне епидемиолошке анамнезе, одгађа се пријем корисника у установу док се не стекну услови за то. У изузетним случајевима када је неопходан пријем, јер корисник нема могућности за неки други смјештај, корисник се прима у изолацију, уз поштовање свих принципа његе особа са сумњом односно потврђеном COVID-19.
 - Сваки нови корисник се, без обзира на негативну епидемиолошку анамнезу и негативан резултат теста, упућује у установу у карантин у трајању од 14 дана.
 - Најмање два пута дневно провјеравати код корисника тјелесну температуру и евентуално присуство респираторних симптома,
 - Одмах пријавити кориснике са температуром или респираторним симптомима тиму/особи задуженој за превенцију и контролу инфекције, како би се, у сарадњи са надлежним домом здравља, урадило тестирање и предузеле даље мјере.
- Успоставити активни надзор за запослене:
- информисати запослене да се јаве надређеном и остану код куће ако имају температуру или било какве симптоме респираторне болести, те одмах удаљити

ЈЗУ ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВСТВО
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

из службе све запослене код којих се за вријеме рада јаве повишена температура или други симптоми заразне болести

- запослене са симптомима упутити да се јаве надлежном доктору, ради тестирања и процјене да ли се ради о COVID-19
- у случају потврде COVID-19, надлежни дом здравља предузима све потребне мјере у установи (праћење контаката, процјена ризика, мјера карантина, дезинфекција...)
- евидентирати запослене са необјашњивим изостанцима како би се утврдило њихово здравствено стање,
- провјеравати температуру свим запосленим на улазу у објекат,
- пратити запослене и њихов контакт са корисницима, посебно корисницима са COVID-19,
- приликом пријема нових запослених, будући запосленик треба приложити негативан резултат теста на SARS-CoV2 и налаз надлежног епидемиолога/доктора медицине да корисник може радити у установама колективног смјештаја, а на основу података из епидемиолошког анкетног упитника. У случају позитивне епидемиолошке анамнезе, одгађа се пријем у радни однос док се не стекну услови за то.

Контрола извора (брига о пацијенту код којег се сумња или му је потврђен COVID-19 и превенција преноса даље)

Ако се сумња да корисник има или му је дијагностикован COVID-19, треба да се предузму сљедећи кораци:

- Обавијестити хигијенско – епидемиолошку службу надлежног дома здравља или другу службу надлежну за епидемиолошке послове о свим сумњивим случајевима и изоловати корисника са појавом респираторних симптома у посебну собу.
- Ставити медицинску маску кориснику и осталима који бораве у соби (уколико истог није могуће изоловати у посебну собу).
- У сарадњи са надлежним домом здравља, осигурати да се особа тестира на инфекцију узроковану вирусом SARS-CoV-2.
- Одмах обавијестити пацијента и надлежног доктора медицине те епидемиолога ако је тест на COVID-19 позитиван. За особе обољеле од COVID-19, а које немају симптоме или имају блажу клиничку слику болести, а на основу процјене надлежног доктора медицине, осигурати изолацију и његу у дому, одвојено од свих других корисника, те именовати особље које ради само са позитивним особама и не његује друге кориснике.
- У сарадњи са надлежном хигијенско-епидемиолошком службом/епидемиологом, провести све мјере које су неопходне у случају појаве инфекције у установи (праћење контаката, карантин за оне који су били у контакту високог ризика, дезинфекција простора и остале мјере, зависно од процјене).
- Како старије особе могу бити подложне развоју тежих облика болести или наглом погоршању стања, посебно особе са хроничним болестима, потребно је активно надгледати здравствено стање пацијента и у случају погоршања стања, а уз

консултацију са надлежним доктором медицине, транспортовати у надлежну здравствену установу ради хоспитализације.

- Запослени су дужни да примјењују мјере предострожности за капљични и пренос инфекције путем контакта када прилазе кориснику, улазе у собу или када су унутар 1 м од корисника.
- Ако нема појединачних соба на располагању, организовати кохортни смјештај, корисници са сумњом на COVID-19 треба да буду смјештени само са осталим корисницима са сумњом на COVID-19 и не треба да се смјештају са корисницима потврђеним на COVID-19.
- Јасно назначити које групе корисника су смјештене у које собе.
- Обезбиједити посебну медицинску опрему (нпр. термометри, манжетна за крвни притисак, пулсни оксиметар итд.) за особе са сумњом а посебну за оне са потврђеном инфекцијом COVID-19.
- Очистити и дезинфиковати опрему прије поновне употребе са другим пацијентом.
- Ограничити дијељење личних предмета (мобилних уређаја, књига, електронских уређаја) са другим корисницима.

Мјере предострожности и лична заштитна опрема (ЛЗО)

- Када се пружа рутинска нега кориснику са сумњом или потврђеном инфекцијом COVID-19, треба примијенити све мјере превенције за инфекције које се преносе контактом и мјере превенције за капљичне инфекције.
- ЛЗО треба пажљиво облачити и скидати пратећи препоручене поступке да не би дошло до контаминације.
- Хигијену руку увијек треба обављати прије стављања и након уклањања ЛЗО.
- ЛЗО садржи: медицинску маску, рукавице, огртач и заштиту за очи (наочаре или штитник за лице).
- ЛЗО треба скинути непосредно прије напуштања собе.
- Одложити ЛЗО у канту за медицински отпад и извршити хигијену руку.

Особе које рукују са прљавом постељином и вешом требају носити ЛЗО, укључујући чизме или ципеле са затвореним ножним прстима. Они требају да обављају хигијену руку прије стављања и након уклањања ЛЗО.

Чишћење и дезинфекција радне средине

Чишћење и дезинфекција се препоручује за све равне и често додириване површине (нпр. прекидачи за свјетло, кваке на вратима, шине на кревету, ноћни столићи, телефони) и купаонице које се чисте најмање два пута дневно и по потреби када се запрљају.

Видно прљаве површине прво треба очистити детерџентом (комерцијално припремљен или сапуном и водом), а затим нанијети дезинфекционо средство, према препорукама произвођача за количину и вријеме контакта. Након истека времена контакта, дезинфицијенс се може испрати чистом водом.

Ако комерцијално припремљена дезинфекциона средства нису доступна, може се користити разблажена концентрација избјелјивача за дезинфекцију радне средине. Минимална концентрација хлора треба да буде 5000 ppm или 0,5% (еквивалентно 1:9 разблаживању 5% концентрованог течног бјелила).

Перионица веша

Након пажљивог уклањања било којих чврстих нечистоћа и стављања у прекривену канту за одлагање у тоалету или купатилу, запрљану постељину треба одложити у јасно означене непропусне вреће или контејнере. Препоручује се машинско прање топлем водом при температури од 60 до 90°C са средством за прање веша. Веш се може сушити према рутинским процедурама.

Ако машинско прање није могуће, постељина се може намочити у врућу воду и сапун у великом бубњу помоћу штапа за мијешање и пазити да не би дошло до прскања. Бубањ треба затим испразнити, а постељину натопити у 0,05% (500 ppm) хлор током отприлике 30 минута. На крају, веш треба испрати чистом водом, а постељину оставити да се потпуно осуши на сунцу.

Ограничење кретања/транспорта

Ако се код корисника посумња или потврди инфекција COVID-19, препоручују се следеће мјере:

- Потврђени пацијенти не би требало да напуштају своје собе док су болесни.
- Ограничити кретање или превоз корисника само на основна дијагностичка и терапијска испитивања.
- Избјежавати трансфер у друге објекте (осим ако није медицински назначено).
- Ако је трансфер неопходан, потребно је посавјетовати/едуковати возаче и особље у прихватном објекту о потребним мјерама предострожности. Потребно је осигурати да корисници који напусте своју собу из строго неопходних разлога носе маску и придржавају се респираторне хигијене.

Иzolовати пацијенте са COVID-19 у трајању препорученом од стране Института за јавно здравство Републике Српске, а у сарадњи са надлежним епидемиологом.

Минимизирање утицаја превенције и контроле инфекције на ментално здравље корисника, запослених и посјетилаца

- Старије особе и лица са инвалидитетом, посебно у изолацији и они који имају смањену когнитивну способност, деменцију и они који су високо зависни од њега, могу постати више анксиозни, љути, под стресом, узнемирени и повучени током избијања инфекције или док су у изолацији.
- Потребно је пружити практичну и емоционалну подршку путем неформалних мрежа (породица) и здравствених радника.
- По потреби контактирати Центар за ментално здравље надлежног дома здравља или Друштво психолога, за подршку овим лицима.

ЈЗУ ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВСТВО
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

- Редовно пружати ажуриране информацијама о COVID-19 корисницима, запосленима и особљу.

Подршка здравственим радницима и његоватељима

- Што је више могуће, потребно је заштитити особље од стреса и физички и психички како би они могли да извршавају своје улоге, у контексту великог радног оптерећења и у случају било каквог неугодног искуства као резултат стигме или страха у њиховој породици или заједници.
- Размотрити начине за одмор и опоравак и алтернативне режиме рада по потреби.
- Психосоцијална подршка може имати користи за запослене.